

Olimpija na Finskem z upanjem, da bo jutri lepši

ŠPORT 19

Psihedeliki v psihoterapiji – znova zanimivi

ZNANOST 14

Ljudje iz džungle s hidžabi in takijami

PANORAMA 17

Foto: Uroš Hočevar

Eden najuspešnejših izvozov našega znanja ogrožen?

Znanost Cobiss.net morda na usodni prelomnici – Bo še regionalni ali bo zgolj nacionalni knjižnični sistem?

Neuradno smo izvedeli, da bo ena od tem rektorske konference, ki bo predvidoma 3. julija, Cobiss.net, regionalna mreža nacionalnih knjižničnih informacijskih sistemov in informacijskih sistemov o raziskovalni dejavnosti. S precejšnjo verjetnostjo lahko domnevamo, da je izbira te teme povezana z opozorili, da bi morala naša država zelo hitro z ustreznimi ukrepi podpreti nadaljnji prodor tega knjižničnega omrežja v države Zahodnega Balkana.

JASNA KONTLER - SALAMON

V nasprotnem primeru lahko ogrozi enega od slovenskih najuspešnejših izvozov domačega znanja, kar ni samo stvar prestiža, temveč bi prej ali slej negativno vplivalo tudi na delovanje mreže Cobiss v slovenskih knjižnicah.

Naša nacionalna mreža je namreč premajhna, da bi po morebitni izgubi uporabnikov v državah Zahodnega Balkana lahko ohranila takšno kakovost storitev, kot je sedanja. To, kar se zdi samoumevno, je v resnici plod dolgoletnega razvoja in dela veliko strokovnjakov na mariborskem inštitutu IZUM, ki je lani prav zaradi obsega dela, ki daleč presega nacionalne okvire, pridobil nove prostore. Te je ponosno odprl Tomaž Boh, državni sekretar na ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport.

Toda namen uporabe novih prostorov je odvisen tudi od podpore drugega ministrstva, namreč za

zunanje zadeve, hkrati pa seveda od ministrstva za kulturo, ki je pristojno za knjižnice. Cobiss.net je samo še dokaz več, da se v Sloveniji praviloma slabo godi tistim institucijam in projektom, ki so razpeti med več ministrstev. V tem primeru so to ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, za kulturo in za zunanje zadeve, ki bi vsaj glede razvoja mreže Cobiss verjetno lahko naredilo največ.

Evropska sredstva dosegli, vendar ...

Tisto, kar bi omenjeni morali doseči, je ohranitev in nadaljnja širitev mreže. Za to bi lahko pridobili tudi evropska sredstva (omenjalo se je deset milijonov), če bi projektu naša država namenila vlogo strateškega projekta mednarodnega sodelovanja na Zahodnem Balkanu. Podprl ga je že Unesco, ki ga je bil lani pripravljen vzeti pod svoje okrilje, in v tem primeru bi pogodbo z evropsko komisijo sklenil Unesco. Predstavniki dveh direktorátov evropske komisije so na usklajevalnem sestanku junija lani predlog Unesca sprejeli z veliko naklonjenostjo. Pred skoraj natanko enim letom so ga s podpisom pisma podpore projektu sprejeli tudi vsi udeleženci seje sveta mreže Cobiss, predstavniki večine nacionalnih knjižnic in nekaterih drugih institucij iz držav Zahodnega Balkana.

Mag. Tomaž Seljak, nekdanji dolgoletni direktor in koordinator mreže Cobiss: »Gre za informacijsko infrastrukturo, brez katere si ni mogoče predstavljati sodobnega izobraževanja in raziskovanja, prav tako ne kulturnega, tehnološkega in gospodarskega razvoja. Žal pa

niti to ni prepričalo resornih ministrstev, da bi projekt podprla in se dogovorila, katero ministrstvo ali vladna služba bo prevzela vlogo medresorskega koordinatorskega projekta Cobiss. V njem je bilo tudi vprašanje, zakaj vlada tega projekta ne uvrsti med strateške projekte mednarodnega razvojnega sodelovanja in ne podpre prizadevanj za pridobitev evropskih sredstev za razvojno pomoč knjižnicam v državah Zahodnega Balkana.

Po tem pismu je ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ministrstvu za zunanje zadeve predlagalo, da kot nacionalni koordinator za mednarodno razvojno sodelovanje umesti projekt Cobiss. Net med strateške projekte mednarodnega razvojnega sodelovanja in postavi organizacijsko strukturo, ki bo omogočala uresničitev ciljev projekta.

Odgovor zunanjega ministrstva pa ni bil tako spodbuden. Pojasnilo je, da zakonodaja ne opredeljuje instituta strateški projekti mednarodnega razvojnega sodelovanja, da pa ni pravnih ovir, da javni zavod Izum ob podpori ministrstva za izobraževanje, znanost in šport izvede mednarodno razvojno sodelovanje. Kot nacionalni koordinator za mednarodno razvojno sodelovanje bo zunanje zadeve predlagalo, da kot nacionalni koordinator za mednarodno razvojno sodelovanje umesti projekt Cobiss. Net med strateške projekte mednarodnega razvojnega sodelovanja in postavi organizacijsko strukturo, ki bo omogočala uresničitev ciljev projekta.

Podpora in pobuda evropskih poslancev

Očitno drži, da se pomen takšnega mednarodnega projekta najboljše razviden iz poročila, objavljenega 2. marca letos, o lanskih dejavnostih Republike Slovenije na

Zahodnem Balkanu in o uresničevanju smernic za njeno delovanje do Zahodnega Balkana. Projekt Cobiss.net je tam omenjen samo v poglavju o sodelovanju v kulturi in medkulturni dejavnosti na področju knjižnične dejavnosti.

Poročilo obsega 43 strani, od tega je omenjeni temi namenjenih zgolj nekaj vrstic. Zapisano je, da »sodelovanje poteka predvsem prek projekta Cobiss.net«, delno pa tudi »neposredno (predvsem) med nacionalnimi knjižnicami posameznih držav«. Mreža Cobiss je označena kot »uspešen projekt, katerega nosilec je Institut informacijskih znanosti« in v katerem so »institucije (v Srbiji, Makedoniji, BiH, Črni gori in Bolgariji) prevzele odgovornost za razvoj nacionalnih knjižničnih informacijskih sistemov in informacijskih sistemov o

raziskovalni dejavnosti«. Vsekakor se takšna obravnava v vladnem poročilu, kljub pozitivni oceni, zdi hudo preskromna za predstavitev dolgoletnega projekta, ki bi lahko bil v ponos vsaki državi.

Dejstvo je, da je za pridobitev evropskih sredstev za razvoj mreže Cobiss potrebno soglasje sodelujočih držav. Težko je razumeti, da jih Slovenija še ni spodbudila k sodelovanju. Lahko le ugrabimo, ali se to dogaja samo zaradi birokratskih zapletov in nedogovora med pristojnimi ministrstvi, ali pa težave izvirajo tudi iz kadrovanja. Izum namreč zadnje leto vodi vršilec dolžnosti direktorja Davor Šošarič, njegov sodelavec za področje Cobissa pa je donedavno bil dolgoletni direktor Tomaž Seljak,

Skromna pozornost

Dejanski odnos vlade je morda najboljše razviden iz poročila, objavljenega 2. marca letos, o lanskih dejavnostih Republike Slovenije na

MREŽA, KI JE PREŽIVELA RAZPAD DRŽAVE

Razvoj mreže COBISS (Kooperativni online bibliografski sistem in servisi) sega v leto 1991, ko je ob razpadu nekdanje države v sistem sodelovalo 55 knjižnic iz vseh nekdanjih republik. Knjižnice, ki so ostale zunaj Slovenije, so se najprej izključile iz skupnega sistema vzajemne katalogizacije, nato pa so skoraj vse, razen hrvaških, postopoma obnovile sodelovanje z Izumom in postavile avtonomne knjižnične informacijske sisteme na platformi Cobissa.

Leta 2003 je bil podpisan sporazum o vzpostavitvi mreže Cobiss.net in o prostem pretoku bibliografskih zapisov, ki nastajajo v avtonomnih knjižničnih informacijskih sistemih. V naslednjih letih se je mreža vztrajno širila, trenutno je vanjo vključenih več kot 300 knjižnic, nepovezanih pa je še okoli 900 knjižnic na Zahodnem Balkanu.

Razvojna pomoč knjižnicam je namenjena zagotovitvi pogojev za postavitev nacionalnih knjižničnih informacijskih sistemov in implementacijo aplikacij Cobissa. Širitev mreže Cobiss.net so v preteklosti podpirala različna ministrstva v okviru programa mednarodnega razvojnega sodelovanja, leta 2014 pa je ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport finančno podpora širitvi mreže umaknilo.

ki ga je 21. februarja letos upravni odbor Izuma popolnoma odrezal od inštituta. Toda Seljak, čeprav formalno upokojenec, je menda edini, ki trenutno zmore koordinirati Cobiss.net, saj mu zaupajo tudi tuji partnerji in Unesco. Spodbudno je vsaj to, da se tako sedanjí direktor kot njegov predhodnik zavzemata, da razvoj mreže Cobiss na Zahodnem Balkanu postane strateški projekt mednarodnega sodelovanja Slovenije. Seljak dodaja, da kljub vladnemu nerazumevanju še vedno »upa na zmago zdrave pameti«.

Za to ima zdaj tudi novo močno spodbudo. Na svoje pismo, v katerem je predsednika Slovenske akademije znanosti in umetnosti seznanil z omenjeno pobudo evropskih poslancev in argumenti zanjo (pismo je, s precej slabšim odzivom, naslovil tudi na vrsto vodilnih politikov), je 20. junija dobil odgovor predsednika prof. Dr. Tadeja Bajda, da je o tem že poročal izvršilnemu odboru in da so se člani strinjali, da akademija podpre uvrstitev Cobissa med strateške projekte mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije.

Kot smo napisali uvodoma, bodo predvidoma svoje stališče čez nekaj dni sprejele univerze. Od Lučke Lorber, predsednice sveta za visoko šolstvo in prorektorice mariborske univerze, smo v zvezi s tem že pridobili odgovor: »Univerza v Mariboru podpira prizadevanja Tomaža Seljaka v mednarodnem prostoru. Upam, da bo Slovenija prepoznala pomen njegove iniciative.« To bo morda le omajalo trditve zunanega ministrstva, da tam tovrstni strateški projekti niso predvideni.

ZNANOST PO SVETU

Mikroplastika ogroža Antarktiko

Foto NOAA

Termin mikroplastika zajema neznatne kroglice plastike, ki se v okolju večinoma znajdejo zaradi zavrnjenih kozmetičnih izdelkov, oblačil in plastičnih steklenic. Že prej so raziskave pokazale, da se mikroplastika kopiči v ledenih gorah in ledeni skorji in se sedita na morsko dno in na plaže povsod po svetu. Po podatkih Združenih narodov je tako v oceanih že vsaj 51 milijonov delcev mikroplastike, kar je petstokrat več, kot je zvezd v naši galaksiji. Ti delci tam ogrožajo številne morske organizme. Mikroplastika v morja in oceane večinoma zaide z odpadno vodo. Kot piše v članku, pa se je zdaj pokazalo, da ta plastika prodira celo skozi Antarktični obtečajni tok, za katerega je do zdaj veljalo, da je neprehoden.

»Antarktika je veljala za izolirano, odmaknjeno in nedotaknjeno divjino. Njen ekosistem je zelo

občutljiv, z morskim življenjem, ki se večinoma prehranjuje s planktonom,« opozarja vodilna avtorica članka dr. Catherine Waller. Sodeč po podatkih v članku je južni ocean, ki predstavlja 5,4 odstotka morja na našem planetu, še posebej ogrožen – ne le zaradi odpadne mikroplastike, ampak tudi zaradi povečanega ribolova, večjega splošnega onesnaževanja in zaradi vse več tujih invazivnih vrst organizmov. Dodatno breme so učinki podnebnih sprememb in z njimi povezano zakisanje morske vode.

Raziskovalci za zdaj ne morejo natančno oceniti, kolikšno tveganje za organizme v južnem oceanu prinaša mikroplastika. »Večje kose plastike na Antarktiki opažamo že trideset let in vemo, da lahko povzroča hude težave številnim živalim, če zaide med njihovo hrano. Učinkov mikroplastike pa

še ne poznamo, zato je toliko bolj pomembno, da zadevo čim prej raziščemo, ko je še kolikor toliko obvladljiva,« opozarja soavtorica članka, biologinja dr. Claire Waluda. S. R. P.

Licenca za vesoljski internet

Velika internetna podjetja hočejo z vesoljskim internetom rešiti dve največji omejitvi zemeljskega omrežja. Doseči več kot milijardo ljudi, do katerih še dolgo ne bodo povlekli bakrenega ali optičnega kabla ter jih dosegli z radijskim signalom. A se tudi znebijo odvisnosti od telekomov, kabelskih operaterjev in drugih ponudnikov internetnega dostopa, ki jim vsiljujejo svoje poslovne modele in omejujejo uporabo infrastrukture. Načrtovalci vesoljskega interneta so zato zelo pozorno spremljali

nedavne kadrovske menjave v vodstvu ameriškega telekomunikacijskega regulatorja FCC, kjer so prejšnji teden odločali o prvih vesoljskih licencah. Novi direktor FCC Ajit Pai je potrdil napovedi komentatorjev, da je bolj naklonjen

zasebni pobudi kot njegovi demokratski predhodniki. Na agenciji so tako podelili prvo dovoljenje podjetju Openweb, kjer načrtujejo izstrelitev več kot sedemsto internetnih satelitov do leta 2019. Predstavniki Openweba, ki ga

financira tudi britanski poslovnež Richard Branson, so FCC obljubili, da bodo do leta 2022 »povezali vse ameriške šole« in »odpravili digitalno ločnico« do 2027.

Na podobno dovoljenje FCC čakajo še nekateri drugi prihodnji ponudniki vesoljskega interneta – Boeing, Viasat, Telesat in SpaceX, ki bi radi v nižje orbite izstrelili celo 4000 satelitov. Če bo ameriški regulator tudi njim podelil podobne licence, zemljani ne bodo dobili samo novega hitrega interneta, ampak tudi številne težave, na katere že dolgo opozarjajo kritiki komercializacije vesolja: neznanjsko gnečo na nebu, težave z vesoljskimi odpadki, komunikacijske motnje in mednarodne spore zaradi neusklajene razdelitve spektra. Sploh ker ZDA niso edina država s podobnimi internetnimi načrti.

Foto YouTube

LENART J. KUČIČ